

Problemer i forbindelse med kød- og smørproduktionen.

Af Fl. Juncker.

Den omstændighed, at England siden krigen har opretholdt statsindkøb og rationering af importerede fødevarer, er den væsentligste årsag til vor landbrugseksports nuværende vanskeligheder ved at opnå tilfredsstillende priser.

Systemet udelukker de naturlige reguleringer — at billige priser gennem øget efterspørgsel forbedrer varens position på markedet. Det hindrer os i at finde og følge det naturlige prisleje, hvor tilbud og efterspørgsel er i balance. Englands opretholdelse af rationering og statsindkøb så længe efter krigen må forekomme os at være unfair mod en gammel forretningsforbindelse, men vi har i dag ikke selv moralsk ret til at bebrejde England denne mangel på »fairness«. Vi har selv i det sidste år brugt »unaturlige« midler for at holde vore egne leveomkostninger nede.

Vi må nøjes med at fastslå, at vi ikke kan være tjent med vor nuværende samhandelsform med England.

Argentina var i fjor med sine kødleverancer til England i samme situation som vi. Man standsede leverancerne, og England måtte bøje sig og endog efterbetale stort, fordi det ikke kunne undvære det argentinske kød.

Da hver shilling, vor landbrugseksport til England fordyres, skal afholdes af den engelske statskasse og ikke af forbrugerne, er det klart, at vi ikke i den nærmeste tid skal vente relativt bedre Englands-priser på det nuværende handelsgrundlag. Der synes derfor ikke fortsat rimelig basis for at garantere England 75—90 pct. af vor smør- og baconeksport. Grundet på vore eksportprisers sammenknytning med Englands vanskeligste indenrigspolitiske problemer — statskassens slunkenhed og befolkningens leveomkostninger — er det

næppe praktisk muligt for Englands regering at byde os fair betingelser i vor samhandel.

Vi nødes derfor til at sætte England stolen for døren under høflige og venskabelige former. Vore langtidskontrakter bør — under de nu stærkt ændrede forudsætninger — ikke forhindre os i at meddele England, at vi i den økonomiske situation, som det under indenrigspolitisk tryk har påført os, må forbeholde os at sælge mest muligt til andre og bedre betalere, og at England kun kan regne med at få, hvad der bliver tilovers, så længe det ensidigt dikterer os priserne for vor landbrugseksport.

Smørprisen opfordrer til produktionsomlægning.

Vor smørekseports omlægning til andre markeder er en vanskelig sag; det er ikke ubekendt, at vore sekundære smørmarkeder har svigtet i de senere år, og at England ofte har modtaget en større del af vor produktion, end vi har garanteret det. Dette er selvsagt en yderst slet baggrund for ethvert nok så berettiget krav om forhøjelse af vor engelske smørpris. Det er derfor handelsmæssigt højst nødvendigt for os i dag at reducere vort udbud af smør på verdensmarkedet og derved skabe en anden atmosfære om vor smørekseport.

Den meget omtalte omlægning til produktion af ost har ikke fået så stort omfang, at den har formindsket vort smørudbud. Der er nået betydelige resultater, men langt fra nok til at løse problemet.

Medens vor totale mælkeproduktion i 1950 nåede væsentligt op over førkrigens, synes der i 1951 at være tendens til stagnation eller endog nedgang (helt bortset fra mund- og klovesygen). Med de på alle områder stigende omkostninger er smørprisen efterhånden så utilfredsstillende, at mange landmænd holder igen på kraftfoderet, medens andre indskrænker eller afskaffer kobesætningerne. Det kvægløse landbrug hører hjemme og kan være økonomisk fordelagtigt eller endog forsvarligt på vore gode jorder, medens det må betegnes som — såvel privat- som samfundsøkonomisk — højst tvivlsomt på vore middelgode eller ringere jorder. Vor landbrugsstati-

stik viser, at normen for husdyrholdet ligger absolut set højere på de middelgode end på de gode jorder og relativt (i forhold til jordværdien) langt højere på de ringere jorder.

**Genoptagelse af rationel kødproduktion i egne
med naturlige forudsætninger.**

Når der på disse jorder skrives til formindskelse eller afskaffelse af kvægholdet, vil en nærmere undersøgelse vel også meget ofte vise, at det er likviditetsårsager, der har været afgørende.

Medens brugerne af vore bedste jorder således på fuldt forsvarelig basis kan tage konsekvenserne af vort dårlige smørmarked ved at lægge forøget vægt på produktion af korn og frø og andre handelsafgrøder, vil denne udvikling langt fra være tilfredsstillende, hverken for samfundet eller den enkelte, når talen er om vore middelgode eller ringere jorder. Det vil her være yderst betænkeligt at forlade det store kvæghold, og det naturlige svar på et i det lange løb forringet smørmarked burde derfor her ligge i en forøget produktion af kvalitets-oksekød, for hvilket verdensmarkedet er i støt fremgang.

Store dele af Vest- og Nordjyllands landbrug har gennem århundreder været baseret på en traditionsrig produktion af kvalitets-oksekød — stude og kvier til eksport. Driftsform og besætningsforhold var afpasset herefter. Gennem tabet af hertugdømmerne og ændrede engelske importregler har denne produktion i det sidste hundred år været udsat for stigende vanskeligheder, påført os udefra og kulminerende i tredivernes prisfald.

Vore egne kødordninger under og efter den anden verdenskrig påførte yderligere denne landbrugsgren så store vanskeligheder gennem stift graduerede maksimalpriser på de forskellige kødkvaliteter, at mange vest- og nordjydske landmænd blev tvungne til at omlægge deres driftsform fra kød- til smørproduktion, trods mindre velegnede jordbunds- og klimaforhold til dette formål.

I dag volder konsekvenserne af denne tvungne omlægning os betydelige vanskeligheder. Vor smørproduktion er 20—30 pct. for stor til vore markeder og bringer helt utilfredsstillende priser hjem, medens vi ikke kan tilfredsstille efterspørgselen efter kvalitets-oksekød, stude og kvier til eksport.

Forbedret levestof følger af stigende kødforbrug.

Det øgede behov for kød er ikke et midlertidigt eller lokalt fænomen, men et gennemgående træk i de moderne lande med stigende levestof. I U. S. A. opmuntres landmændene stadig til at øge kødkvægs-produktionen; i Storbritannien ydes under visse forhold store subsidier til kødproduktionen, som har fornemme traditioner i engelsk og skotsk landbrug. Ved stigning i en befolknings levestof vil tendensen gå i retning af forøget efterspørgsel efter kød, frugt og grønsager på bekostning af forbruget af brød og gryn. I Vesttyskland, Schweiz, Belgien, Frankrig og Italien vil en stigende levestof give os et betydeligt forøget kødmarked. Med deres store befolkninger vil disse lande få brug for megen konsummælk og må derfor opmuntre til en stor mælkeproduktion. Det vil derfor snarere være kvalitetsoksekød end mælkeproduktionens affaldsvarer, disse lande vil have brug for.

Argentina var i mange år verdens førende eksportør af oksekød, men år for år falder de til rådighed for eksporten værende mængder. Sydamerikas stærkt stigende befolkning gør en opdyrkning af græsarealerne lønnende og lægger samtidig selv beslag på stigende kødmængder.

Vi har altså gode chancer for, at opdræt af stude og kvier til eksport i store dele af dansk landbrug økonomisk kan klare sig sammenlignet med mælkeproduktionen i udnyttelsen af vor nødvendige grovfoderproduktion. Man kan formentlig regne med, at prima stude og kvier pr. kg levende vægt skal noteres til halv smørnotering, for at kødproduktion kan konkurrere med mælk.

Da det ofte kniber med at få malkearbejdet tilfredsstillende udført og i disse år at importere de til mælkeproduktionen fornødne mængder proteinrige oliekgager til rimelige priser, synes overgang til kødproduktion på vore middelgode eller

ringere landbrugsjorder at være en naturlig og hensigtsmæssig foranstaltning til begrænsning af vort smørudbud og forbedring af både smørpris og valutabalance.

Det vil være et yderst naturligt træk i vore forhandlinger med England om smørpriserne at møde underbetaling med mindsket produktion, fordi vi har bedre aftagere til vor grovfoderproduktion andetsteds. England bør forstå, at det skal konkurrere med Vesteuropas kødmarked om vort smør.

Det vil derfor være naturligt at gøre os klart, hvordan vi bør producere kødet, og hvad der kan gøres for gradvis at lede betydelige dele af dansk landbrug ind på denne produktionsomlægning.

Vor nuværende oksekød-produktion falder i tre ikke skarpt adskilte grupper:

1) Udsætterkøerne fra vore malkebesætninger er en slags affaldsvara fra mælkeproduktionen og vil produceres i et heraf afhængigt omfang, uafhængigt af høje kødpriser, der i denne forbindelse dels indgår som en slags tillæg til mælkeprisen, dels som en fristelse til besætningsrealisation, hvis mælkeprisen bliver for lav. Vor konserverindustri og vort hjemmemarked forsynes overvejende fra denne kød-kategori, hvis bedre dele samtidig eksporteres i stor stil.

2) Fedekalve går fortrinsvis til hjemmemarkedet, men kan også sælges til eksport.

3) Kvier og stude af kødracer, svære malkeracer eller krydsninger derimellem går alt overvejende til eksport. Disse dyr produceres for en del med kødkvalitet for øje, og det er for disse varer, eksportchancerne vil være størst i de kommende år, og hvor særlig månederne maj, juni og juli vil vise et alt for lille udbud til tilfredsstillelse af efterspørgselen, medens efterårsmånederne som regel vil vise rigeligere udbud på grund af den billige sommergræsning.

En forøget dansk kødproduktion i stedet for mælkeproduktion burde således overvejende falde i kategori 3 med en så stor del af udbudet som muligt uden for efterårsmånederne og med en betydelig del i maj, juni og juli. De højere produktionsomkostninger ved udbud i disse måneder bør kunne kompenseres ved særligt høje priser i denne periode.

**Kødtyperdyr gennem krydsning, men under bevarelse af det
hidtidige produktionsgrundlag.**

Af vor sortbrogede malkerace kan tillægges fuldt acceptable stude og kvier til slagtebrug, medens det røde danske kvæg i mange tilfælde vil kræve krydsning med hollandsk kvæg eller — bedre — kødrace-tyre for at give egnet opdræt til kødproduktion. Det vil således være muligt blot ved indskrænkning af antallet af malkekøer under opretholdelse eller udvidelse af besætningens størrelse at gå delvis over til kødproduktion.

Mælkeproduktionen kan også helt substitueres med kødproduktion under opretholdelse af den fulde oprindelige kobesætning og anvendelse af kødrace-tyre. Krydsningskalvene kan så patte moderen, hvis større mælkeydelse sammenlignet med en kødrace-ko formentlig vil opveje krydsningskalvens manglende 50 pct. kødrace-blod. Kalvenes patning af mødrener er som bekendt standardgrundlaget for hovedparten af verdens produktion af kvalitets-oksekød. Selv i Storbritannien med højere mælkepriser og samme kødpriser som her spiller denne produktionsform en meget stor rolle. I Sverige indførtes Anguskvæg til dette brug i trediverne, og i dag sælges der meget Angus-sæd, specielt til de større bøndergårde, der har meget svært ved at få malkekøerne passet.

Fedekalveproduktion kan også aflaste smørproduktionen. Det benyttes f. eks. meget i England at lade 2—3 kalve patte en malkeko i ca. 3 måneder og derefter at sætte 2—3 nye kalve til for til sidst at ombytte disse med yderligere en eller to, således at koen i sin laktationsperiode producerer 5—7 stkr. 3—4 måneders sødmælkskalve til en samlet værdi som et års mælkeydelse omtrentligt vil have. 10 kg mælk kan regnes at give 1 kg tilvækst.

Til krydsningsavl vil det være naturligt her i landet at anvende den eksisterende kødrace, korthornet, samt — for sine dyders skyld — den skotske Angus-race, der er berømt for sin fine kødkvalitet og høje slagteprocent, 60—70 (mod alm. 50—55 pct.), og ydermere har den specielle fordel til krydsningsavl, at kalvene efter en Angus-tyr bliver særlig små og finknoglede og derfor fødes med særlig stor lethed.

I Sverige drives renavl i stigende udstrækning med Angus-racen, hvoraf der allerede i landet skal findes 12—1500 rene dyr. Her i landet må man forvente, at den rene korthornsavl vil genvinde en del terræn. Efterhånden som vore malkebesætningers frugtbarhedsforhold kunne forbedres, kunne man også tænke sig, at den ringere halvdel af landets køer, som man ikke behøvede at lægge malkekøer til på, blev krydset med kødrace-tyre og derved leverede brugbart opdræt til kødproduktionen.

De her skitserede muligheder for kødproduktion ved krydsning af vore svære malkeracer med kødrace-tyre giver mulighed for en meget smidig overgang til kødproduktion under beholdelse af fuld mulighed for hurtigt at gå tilbage til mælkeproduktionen på det gamle grundlag, om dette igen viser sig rentabelt. Det burde først og fremmest være i de egne af landet, hvor kødproduktionen i gamle dage var dominerende, og hvor jordbunds- og klimaforholdene synes bedst egnede for kødproduktionen, at denne med størst fordel kunne genoptages til aflastning af hele landets smørproduktion.

Ikke alene af hensyn til vore valutaindtægter ved kreatur-eksporten, men også for at så mange som muligt kan fristes til at gå ind for produktionen af kvalitets-oksekød til aflastning eller supplering af smørproduktionen er det ønskeligt, at priserne på gode slagtedyr bliver så høje som muligt, og ganske særligt er det nødvendigt, at priserne ligger højest i perioden maj—juli, hvor udbudet normalt er for lille.

Vor kreatur- og oksekødseksport har formentlig i de kommende år mulighed for at blive en eksportvare af lignende økonomisk betydning, som vor smør- og baconeksport har i dag. Skal dette lykkes — og skal vi derigennem rette vor smørpris op og aflaste vor landbrugseksports ensidige afhængighed af England — er det nødvendigt, at denne eksportgren opmuntres ved at frigøres for de af indenrigspolitiske hensyn motiverede hæmninger, som den i dag lider under.

Kødproduktion er ikke blot „affald“ fra mælkeproduktionen.

Ved det politiske forlig i foråret 1951 spillede hjemmemarkedets kødforsyning en særlig rolle — dels fordi kødet skulle

fastlåses i et bestemt prisniveau ligesom smør og flæsk, dels fordi kødprisen havde forbindelse med hudeordningens afskaffelse. I de politiske overvejelser behandlede kødet alene, som om det bestod af den oven for nævnte kategori 1 — udsætterkøerne, mælkeproduktionens affaldsvare, hvoraf udbudet alene er afhængigt af mælkeproduktionens vilkår, ikke af den opnåede pris.

Kødet blev belagt med en mindre eksportafgift i forbindelse med hudeordningens ophævelse og med en variabel eksportafgift med det formål at holde Københavns kødpris nede på et vist niveau — en foranstaltning som har vist sig uegnet til formålet og samtidig til største gene for eksporten.

Hvis vor kødproduktion alene — som det altovervejende er tilfældet på Øerne — bestod af udsætterkøer, ville eksportafgifterne ikke influere direkte på produktionens omfang, men kun bidrage til forringelse af mælkeproduktionens økonomi og derved opmuntre til gennem besætningsrealisationerne at forringe vor landbrugskapital.

Da eksportafgifterne imidlertid også rammer vor produktion af kvalitets-oksekød til eksport, virker de direkte eksport-hæmmende, skaber usikkerhed og modvirker vor landbrugsproduktions tilpasning til de ændrede markedsforhold — det forringede smørmarked og det forbedrede kødmarked.

Netop når malkebrugets økonomi er utilfredsstillende, er det af afgørende betydning, at de store potentielle muligheder på kødeksportens område ikke tilsløres af eksportafgifterne. Kød-eksporten bør tværtimod fremstilles så fristende som muligt, for at de landmænd, der havde tænkt at reducere eller helt afskaffe malkebesætningerne, fristes til, ved omlægning til kødproduktion, at bevare kvægbesætningerne til gavn for dem selv, deres jord og landet. Kødproduktionen er den mest kapitalkrævende gren af landbruget, og med øjeblikkets likviditetsvanskeligheder, der også har ramt store dele af landbruget, skal kødproduktionen være en god forretning for at friste til øget kapitalbinding og deraf følgende afsavn på andre områder.

Den variable eksportafgift, hvis formål er at opretholde en konstant kødpris, vil yderligere virke meget skadelig på vor kødeksport derved, at den — hvis den opfylder sit formål —

direkte hindrer den sæsonbestemte prisstigning på kød i perioden maj—juli, uden hvilken udbudet af dyr i denne periode yderligere vil svinde ind til øget skade for vort eksportmarked.

Når vor nuværende kødordning udløber i foråret 1952, bør man ved en eventuel fornyelse helt forlade de nuværende principper med eksportafgifter og andre indgreb, der kan skade udnyttelsen af den meget påkrævede og lovende udvikling af vort eksportmarked for kvalitets-oksekød. Vil man fortsat sikre hjemmemarkedet mod prisstigninger på oksekød, bør man finde en ordning, der er helt uafhængig af vor eksport.

Produktions- og prisreguleringer rammer oftest ringere jorder hårdest.

Dansk landbrug er i det sidst forløbne år blevet plaget med mange restriktioner og indgreb og har samtidig set sit udgiftsniveau stige langt stærkere end indtægterne. Der er meget store variationer i landbrugets vilkår, ikke alene fra ejendom til ejendom, alt efter ejerens etableringstidspunkt og driftsform — men også fra egn til egn, alt efter klima og jordbund. Selv om gennemsnitslandbrugets rentabilitet måske endnu er tilfredsstillende, er det meget sandsynligt, at de ringere egne af landet og da særligt i år det af ugunstigt klima hårdt ramte Nordjylland for høståret 1951/52 vil vise mange meget dårlige resultater — der gør besætningsreduktionens likviditetsletelse særlig fristende.

Kornordningen har som altid før ramt egnene med ugunstige klimaforhold meget hårdere end andre. En lille høst giver en lav gennemsnitspris — en stor høst en stor. I gamle dage med de relativt dyrere fragter og et frit marked var det omvendt og mere retfærdigt. På Jyllands ringere jorder spiller husdyrholdet en større og for indtægterne mere afgørende rolle end på Øernes altovervejende gode jord. Prisbindingen for smør og flæsk på hjemmemarkedet virker altså meget hårdere i Jyllands ringere egne end på Øerne.

Den statsgaranterede sukkerroedyrkning er også koncentreret i landets i forvejen bedst stillede egne, og når store kredse i Jylland med megen energi går ind for oprettelsen af en jydsk sukkerfabrik, skyldes det vel mindre en klippefast overbevis-

ning om sukkerindustrien som det eneste saliggørende end en højst forståelig og berettiget følelse af, at det jydsk landbrug som helhed ved hvert eneste statsindgreb bliver dårligere og dårligere stillet, sammenlignet med Øernes mere begunstige landbrug.

En ophævelse af den eksisterende kødordning med etablering af de friest og gunstigst mulige forhold for vor kødeksport på langt sigt vil ikke alene kunne gavne vor eksportsituation og senere vor samhandel med England, men ville også give en velfortjent og naturlig håndsrækning til den mindst begunstige del af dansk landbrug, der i dag arbejder med mindre fortjenstmargen og større investeringsbehov end det øvrige land.

Der er også et finansielt problem knyttet til dansk landbrugs udnyttelse af de kommende års gode konjunkturer for kødproduktionen. Denne kræver større investeringer end mælkeproduktionen, der giver ugentligt flydende indtægter. Det danske landbrugs kreditforhold er i dag forældede. Løsøret spiller nu en langt større rolle i landbrugets værdier, end da landbrugets nuværende realkreditordning udformedes for ca. 100 år siden. Selv om kreditforeningerne tager pant i løsøret sammen med den faste ejendom, er løsøret for flygtigt til at berettige en nævneværdig belåning på 60 års sigt.

En tidssvarende og formålstjenlig løsøre-kreditordning, der som i andre lande er adskilt fra den faste ejendoms låneforhold, ville formentlig blive af stor betydning for dansk landbrugs produktivitet i de kommende år. Med de seneste års økonomiske, tekniske og skattemæssige udvikling kan finansieringsproblemerne ventes at få en stadig mere afgørende betydning for udnyttelsen af landbrugets produktionsmuligheder.
